

Ivan Fuček

**EKSPLOZIJA DROGE — SIMPTOM
NEDOSTATKA VRIJEDNOSTI**

Beogradska televizija priredila je 28. i 29. listopada 1981. emisiju s okruglim stolom o narkomaniji. Prikazana su dva filma. Upozoreno je na mnogovrsnu literaturu o tom problemu. Stručnjaci — psiholozi, psihijatri, sociolozi, liječnici — izrekli su različita mišljenja o njemu. Ustanovljeno je da ni naša zemlja nije pošteđena od tog fenomena, koji je, ima tome petnaestak godina, zahvatio čitav svijet, osobito najmlađi naraštaj — »tinejdžere«. Rečeno je da bismo morali više bdjeti, da bi trebalo osnovati bar jedan centar koji bi se ex professo bavio problemom, da bismo trebali jednu posve specijaliziranu bolnicu za takve bolesnike, da bi trebalo da naše zakonodavstvo promijeni neke izraze, čak i stavove prema drogiranima i si.

S druge strane, sjećam se događaja u Castel Gandolfu 9. kolovoza 1980., kad je »Centro Italiano di Solidarietà«, koji se bavi tim pitanjem, htio upozoriti svijet i Italiju na dramatičnu ozbiljnost fenomena. Papa je bio primio mlade »ex-drogirane«, tj. one koji su nekad bili zahvaćeni drogom a kasnije su se oslobodili njene ovisnosti. Primio je asistente tog talijanskog centra solidarnosti, koji vodi don Mario Picchi. Papa je za vrijeme Euharistije, koju je služio zajedno s dvadesetak svećenika, izrekao homiliju o raširenoj pojavi droge na svijetu I izrazio svoju zabrinutost o novom nacrtu zakona za Italiju, koji bi Imao liberalizirati tzv. »lake« droge.

u oba ta slučaja opazio sam, među ostalim, dva različita pristupa fenomenu. Dok Beogradska emisija naglašava nemogućnost ili gotovo nemogućnost izlječenja od narkomanije, dotle Papa naglašava mogućnost nadvladavanja ovisnosti o drogi, jer pred sobom ima mladež koja je to uspjela izvesti. Upravo ta mogućnost nadvladavanja ovisnosti o narkomaniji mladim ljudima daje nadu u mogućnost suzbijanja, odnosno pozitivnog rješenja tog teškog problema uopće. Papa je, među ostalim, rekao: »Htio bih, prije svega, zagrliti mlade, te mlade koji su, pokazavši to u posljednje vrijeme, mogli pobijediti i dati svjedočanstvo kako se može nadvladati i ponovno steći ljudsko dostojanstvo, vlastita sloboda i smisao za 'biti', biti čovjek i živjeti među ljudima. Oni su mogli nadvladati, a to je najvažnije od svega rada u Talijanskom centru solidarnosti i u različitim centrima svijeta, napose u Sjedinjenim Državama i svugdje po svijetu. Ako je potrebno sučeliti se s tom velikom opasnošću za ljudsku osobu i svakog čovjeka, osobito za mladog čovjeka..., treba da imamo dokaze da ju je moguće nadvladati. Imamo li sigurnost da se može postići, sigurnost koju dokazuju osobe koje su to uspjele, onda možemo sučeliti opasnost s nadom.«* Dalje, Beogradska emisija računa isključivo s eksperimentalno-pozitivističkim sredstvima nadvladavanja tog fenomena, što je i razumljivo. Papa, naprotiv, smatra da se taj fenomen može nadvladati, prije svega, nadnaravnim sredstvima u vjeri u Isusa Krista i njegovu istinu: »Ljudi su gladni istine; apsolutno im je nužno da znadu zašto žive, umiru, trpe! A vi znate da je *istina* Isus Krist! Sam je kategorički ustvrdio: 'Ja sam istina!' (Iv 14, 6); 'Ja sam svjetlost svijeta; tko ide za mnom neće hoditi u tami' (Iv 8, 12). Ljubite, dakle, istinu! Nosite istinu u svijet! Svjedočite istinu koja je Isus, sa svom naukom koju je sam objavio a naučava je Crkva, koja ima božansku asistenciju i inspiraciju. To je istina koja spašava naše mlade: cjelovita istina, koja prosvjetljuje i koja zahtijeva!«^ Aludirajući zatim na one koji su ih zaveli na stranputicu narkomanskog života, Ivan je Pavao II. rekao: »Ne bojte se istine nego suprotstavite jedino i uvijek Isusa Krista tolikim učiteljima apsurdna i sumnji koji, doduše, mogu zablješati, ali potom fatalno vode prema razaranju.«'

Tim riječima Papa je izrazio optimizam, mogućnost borbe protiv tog zla koje je toliko naglo i toliko silno zahvatilo narode. Stalo mu je do toga da ljudi, da pogođeni drogom, da roditelji takvog bolesnika, da liječnici, da svi dobiju krila. Stoga potiče ove do jučer drogirane, a sada ozdravljene: »Vi, dakle, mladi koji ste pobijedili, postanite drugima svjedočanstvo nade, svjedočanstvo da je pobjeda moguća; postanite novi

* IVAN PAVAO II., »Le ferite della droga richiedono nuovi Samaritani*, nagovor u Castel Gandolfo — Al Centro Italiano di Solidarietà (CIS) 9 agosto 1980, u *Il Papa ci parla. Dall'insegnamento di Giovanni Paolo II, 1980* (Luglio/Settembre), ed. Paoline, Roma 1980, 65—72, ovdje 71.

2 Isto, 67.

» Isto, 67.

poticaj za borbu društvu zabrinutom zbog fenomena droge, da se slože sve sile i sve dobre volje: isplati se jer je pobjeda moguća. Tim riječima . . . htio bih zagrliti sve prisutne, ne samo mlade nego i sve one koji sudjeluju u društvenom nastojanju protiv droge, protiv opasnosti droge. To je izravna opasnost za čovječanstvo, za čovjekovu osobnost.«*

Problem droge odviše je složen a da bismo u jednom članku mogli zahvatiti sve njegove vidike. Ovdje prije svega želimo upozoriti na prazninu — vakuum ili nedostatak vrijednosti i u pojedincu i u cjelokupnom našem društvu: na vakuum koji vodi do droge, koji vapi da se nečim ispuni, pa makar to bio i surogat. A vakuum postoji, i to mnogostruki. Svratimo sada pažnju na psihološki, sociološki i religiozni vakuum u srcu mladog čovjeka koji pokraj nas i s nama živi, koji se muči svojim problemima a malo je onih koji su mu spremni pomoći. »Hominem non habeo« — nemam čovjeka, kao da svaki od njih bolno optužuje čovjeka kojem bih se usudio povjeriti, upitati ga za savjet, iznijeti mu svoju muku, zastranjenja i težnje, koji bi me razumio i htio mi pomoći. To je, bez sumnje, golem problem. T»li pokraj njega ne možemo prolaziti skrštenih ruku sliježući ramenima: »To se mene ne tiče!« Obratno je istina: tiče se svih nas. Svatko je od nas, prema svojim mogućnostima, dužan učiniti sve ono pozitivno u tom smjeru. Budimo sjedinjeni u toj borbi. »Budimo doista sjedinjeni kao prijatelji«, apelirao je Papa na sve.[^] A mi kršćani imamo još poseban zadatak, tj. dublji uviđaj u potrebu pomoći, neusporedivo dublju motivaciju, a to je osoba Isusa Krista u kojoj smo svi ljudi na otajstveni način Jedan. I zato nama Papa posebno govori »kao kršćanima, kao učenicima Kristovim«: »Jer Krist je nazočan u svima onima koji trpe. On je zista prisutan u svakom mladom koji pati zbog iskustva droge, žalosnog i bolnog iskustva. Zauzmemo li se da pomognemo tim mladima, mi u svakome od njih, kojima nastojimo pomoći, nalazimo njega samoga (Krista).«* Nema nikakve sumnje da je takav rad eminentno socijalan, religiozan i apostolski.

Psihološki vakuum

Možda je najprikladnije početi s poukom koja svrstava mlade s obzirom na njihove reakcije na *otuđenost*, a koju uzrokuje naša kultura i civilizacija svojim zahtjevima. To su tri kategorije koje ne bi trebalo shvatiti strogo razlučeno tako da se u jednom tipu ne mogu naći elementi različitih kategorija, kao kad, na primjer pedagogija govori o vođama (idejni tip vođe, magički tip vođe, afektivni tip vođe) Ili karakterologija o karakterima.

* Isto, 71.

" Isto, 72.

• Isto, 72.

u prvi tip mladih spadaju oni koji uopće ne reagiraju na otuđenost što im je nameće društvo nego se jednostavno prepuštaju struji. Oni dopuštaju da budu vođeni izvana: takvi su zahtjevi, takvi zakoni, to se traži, to treba; prema tome, valja podmetnuti leđa i ići naprijed (recimo, uz redovitu školu još učenje jezika, glazbe, baleta i si.). Oni to ne odbacuju nego prihvaćaju, ali zakonom »prepuštanja« situaciji. Takvu mladež općenito smatramo »zdravom«. Ona se ne drogira. Ali ona se ne bavi ni teškim društvenim, religioznim ili političkim pitanjima. Naprotiv, ta vrsta mladih upinje svoje sile da bi stekla dobre ocjene u srednjoj školi i na fakultetu. Spadaju među vrlo dobre i odlične učenike, ali ne u tom smislu da bi sutra sami dalje nastavili stvarati napredak, da bi postali nosioci kulture, ili da bi bili prodorni u znanosti: to njih jedva zanima. Oni, prije svega, žele i nastoje stvoriti karijeru. Kolege ih redovito nazivaju »štreberima« ili »karijeristima«. Općenito govoreći, taj sloj mladih neće biti pozitivno stvaralački, plodan, originalan, sloj koji bi sutra misaono vodio druge i zauzima se za najviše ciljeve i vrijednosti. Njih nerijetko posve uhvati utrka za novcem i slavom, u životu redovito postaju bonvivani: dobro stituirani ljudi, na položajima, ali ljudi koji ne vuku čovječanstvo prema novim dostignućima napretka. Redovito se »uhlebljuju« zadovoljni postignutim u školi.

Ima drugi tip mladih, i mi ih dobro znamo, jer nam često stvaraju nemalo problema: oni zadaju glavobolju roditeljima, rođacima, profesorima u školi, voditeljima u bilo kojoj organizaciji i si. To su oni koji ne daju da ih vodi nikakav autoritet: ništa i nitko. Oni svjesno odbacuju svaku otuđenost i smišljeno se bore protiv nje na kulturnom, na društvenom, na političkom i na religioznom području. To su ljudi katkad titanski prodorni, upravo genijalno sposobni, redovito originalni i samostalni. Jer uočavaju ono što drugi ne vide, obično su kritični na mnogo toga, kritični sve do kontestatorstva — ali oni ne žele rušiti nego, prije svega, graditi: žele graditi bolje sutra, graditi novo, nastoje ići naprijed, žele popraviti stare pogreške društva, imaju ambiciju da povedu kulturu u nova dostignuća, žele bolje voditi politiku, nisu zadovoljni s bilo kakvim religioznim vanjskim oblicima, osobito ne rutinskim i sterilnim: oni traže dubinu, idu do srži, žele autentičnost, poštenje i nepatvorenost čovjeka u svim njegovim izražajima. Takvi mladi imaju mnogo šanse da sutra budu stvaraoci, samo ako ne budu potisnuti, ako ih društvo ne »sreže«. Redovito, kao učenici, ne trče za najboljim ocjenama, jer im nije mnogo stalo do školskih predmeta: to prepuštaju »štreberima«. U školi slabije prolaze i stoga što se protive, kritiziraju, zato što prave probleme svojim nastavnicima. To su onakvi, za koje reče Charles Dickens, aludirajući na dvanaestogodišnjeg Isusa u hramu (kojeg on najvjerojatnije smješta u ovu skupinu mladih) kad je svojim pitanjima doveo u nemalu nepriliku učene učitelje Zakona: »Toliko je među nama bilo genijalnih koji su svojim pitanjima otkrivali ignoranciju profesora.« Iz takve vrste

mladih rađaju se genijalni stvaraoci, ustrajni znanstveni radnici, nadareni I sposobni vođe itd.

Treća skupina mladih po sebi ne prima otuđenost pasivno. Ali se gotovo redovito događa da su u sebi labilni, afektivno gotovo nikad temeljito izgrađeni I stalni, pa se s njima događa svojevrsan *ili — ili*: ili postaju *nesposobni* da preuzmu ozbiljne dužnosti i zadatke u društvu u punoj odgovornosti zauzimanja, odricanja, napornog ustrajnog rada i sudjelovanja u tuđem radu a često bez vidljivih uspjeha, pa nisu sposobni da dugotrajno sebe tešu kako bi nešto postigli; ili su to, s druge strane, oni koji su se već donekle zauzimali, ali bez uspjeha, ili pak oni koji su ozbiljno radili i trudili se, ali su se zamorili i napokon upali u *frustraciju*. Oni u sebi nose gorko iskustvo da se više »ne isplati« boriti, da nema smisla voziti protiv struje, da je ludo i nepravedno biti stalno u kreševu dok drugi lagodno provode život, dok drugima sve ide kao po loju, kao da su povlašteni. I, nije čudno, *nemoćno* se prepuštaju porocima; razočarani posežu za tom kapljom užitka što im ga još može pružiti život. Takvi posežu za drogom i svime što je s njom povezano. Njima više ništa na svijetu nema čara, sve je beznažno i besmisleno; u sebi doživljavaju gorku nemoć, bijedu i očaj, a nema nikoga tko bi ih razumio, pridigao, tko bi se za njih zauzeo. Oni se osjećaju jezivo sami i osamljeni, nevjerovatno napušteni od svih i odbačeni. Oni više nemaju, a možda nikad nisu ni imali, jasne motivacije za život I životnu borbu. U njima je egzistencijalni nedostatak ciljeva, neke točke prema kojoj bi težili. U njima je strašan vakuum vrijednosti, kako naglašava Ivan Pavao II., »uvjerenje da više ništa nema smisla, pa stoga nema ni smisla živjeti. To je tragičan I dezolatan osjećaj da su nepoznati putnici u apsurdnom svemiru. Taj osjećaj može ih navesti na to da pobjegnu u beznađe i očaj.«¹ Može li takvima uopće biti važno pitanje: hoću li danas ili sutra završiti od prevelike količine droge? Ne, njima to više nije važno. Jasno je da takvi u svojoj obitelji uzrokuju mnogo problema, brige I jada onima koji s njima žive I koji ih ipak vole. Jasno je, takvi će uglavnom biti asocijalni ljudi, pasivni do potpune ravnodušnosti prema dužnostima koje se drugima pokazuju kao bitne i važne i koje su po sebi takve: dužnost braka, odgovornost poziva, zauzimanje u službi... Isto je tako jasno da će takvi potražiti sebi slične pa će stvoriti skupine, klape, svojevrsne zajednice drogiranih u koje nerado primaju druge, tj. nedrogirane. Među njih ne spadaju ljudi jačih sposobnosti za život i jače otpornosti: njihov karakter I bijedno stanje odbija sve koji nisu »kao oni sami«: odbacuju

¹ Isto 66. Ovdje Papa citira Raisu Maritain, koja, među ostalim, kaže: »Ta metafizička tjeskoba koja prožima same izvore života sposobna je da postane totalno beznađe i da se proviri do samoubojstva« (usp. / *grandi antici*. Vita e Pensiero, Milano 1955, 73—75). Raisa govori o drukčijim iskustvima vakuuma svoje mladosti, ali koja u mnogome imaju sličnosti s iskustvima današnjeg mladog naraštaja. Tada nisu posezali za drogom, jer u današnjem obliku nije bila u uporabi. Ali su i tada posezali za mnogim sredstvima koja nisu bila kadra ispuniti unutrašnju prazninu.

druge jer se doživljavaju nepravedno odbačeni od društva, zapušteni, kao izdruštvljeni. Zato je njihov stav prema društvu redovito neprijateljski sve do agresivnosti.

Podsjetimo se na to da čovjek dolazi na svijet slobodan od svih načina ponašanja. U dugom i mučnom procesu sazrijevanja (više od 20 godina) čovjek uči ponašati se, uskladiti gledišta i misli, krca mnoga znanja, stječe iskustva . . . Isto se tako s mukom stječe osjećaj za prolaznost vremena, za konstantnost oblika, konstantnost stvari, za razumijevanje društvenog napretka, za čudoredna i uobičajena ponašanja. Škola daje mnogostruka znanja o samom čovjeku, o prirodi itd. Uza sve to, i upravo zbog toga što sve to doživljava kao izvanjsko bez srca i ljubavi, u mladom čovjeku može nastati strašan psihološki vakuum, pa posegne za drogom. Načelno se može reći da sve droge kvare pravilne odnose prema svijetu, čovjeku, Bogu: nastaju negativne reakcije. Tu je negdje, rekli bi psiholozi, »povećanje svijesti« tog ugroženog mladog čovjeka. Ali tu je i početak negativnog djelovanja: razaranje ličnosti. Subjektivno gledano, očituje se to tako da izvanjski svijet postaje nestvaran, a unutrašnji se pretvara u fantaziju. Mašta i pamćenje dolaze naprijed, dok racionalnost i apstraktno mišljenje ide u pozadinu. Prevladavaju *osjetilna* unutrašnja zbivanja s izvanjskim manifestacijama. Tok je misli nestabilan, osjećaj se za vrijeme gubi i produljuje u nedogled. Jake doze hašiša povećavaju to »svjetlo«, a još više jake doze drugih, jačih droga. S Intezitetom droge recipročan je jači ili slabiji osjećaj za vanjski svijet. Sjećanje na djetinjstvo jest nešto što postaje vrlo drago, živo i služi čovjeku donekle kao neka »psihoterapija«. Izvana gledano, to se čini kao rušenje i rasulo svega onoga što se kroz život skupilo, te vraćanje u infatlnost, na prve početke psihičkog razvoja, koje stručnjaci nazivaju »regresijom«. Što je to? Ništa drugo nego ljupko i drago vraćanje u ona psihička stanja koja je čovjek nekad doživio u djetinjstvu: vraćanje u infantilno doba života. Težnja k regresiji vrlo je prisutna u mladih i najmlađih narkomana: izgubiti se u »nekoć lijepim danima djetinjstva«. Na taj bi apsurdan način drograni, s jedne strane, htio pobjeći od situacije koja ga tuče i muči, a, s druge strane, htio bi spoznati i ponovno pronaći sebe. Bijeg Je uvijek negativan; bijeg od dužnosti. A na tom je putu jednako apsurdno moći se nanovo pronaći.*"

Poznato Je da S. Freud razlikuje tri duševna stanja: Es, Ich, Uberich. »Es« Je biološka podloga u čovjeku, ono nagonsko koje teži za zadovoljenjem. »Ich« nastoji ukrotiti nagone i usmjeriti ih određenom središtu. »Uberich« je rezultat tog nastojanja nadvladavanja nagona, koji Je izražen etičkom i socijalnom svijješću (»savjest«). Droge negativno utječu na

* W. SCHMIDBAUER — J. v. SCHEIDT, *Handbuch der Rauschdrogen*, Vri. Nymphenburger, München 1972, str. 190—194. Tu se može vidjeti da ie bilo autora koji su htjeli opravdati *regresiju* i pridati joj pozitivna svojstva, osobito oni koji su sami eksperimentirali s drogom, kao orijentalist i protagonist droge Rudolf Gelpke. Usp. isto, str. 193—194.

svaku od tih psihičkih instancija: puštaju na slobodu nagone, pa se govori o »raspuštenosti nagona« u drogiranih, osobito nagona seksualnosti i agresivnosti; razaraju »Ich« na taj način što on postaje ovisan o drogi, te tako osobu svrstava među psihopatološke bolesnike čije je stanje smješteno negdje između psihoze i neuroze; na »Oberich« utječu tako da čovjeka vraćaju na početak njegova razvoja: vraćaju ga u infantilnost teškog tipa. Čovjekov razvoj, prema Freudu, počinje oralnom fazom, nakon koje slijedi analna, falička i na svršetku dolazi genitalna. Droga baca čovjeka u oralnu fazu.'

Takav iznakaženi psihoanalitički model osobnosti pokazuje se, dakle, najviše u poremećaju osnovnih čovjekovih nagona: seksualnosti i agresivnosti. Droga utječe na te nagone tako da čovjeka vraćaju na početak: u opojnom stanju drogirani doživljavaju »prvu majčinsku ljubav«." Seksualnost je dakle pošla krivim putem, a na tom putu može biti najrazličitijih degenerativnih i perverzних načina. Isto je tako s agresivnošću: droge razbijaju do tada sve stečene dobre navike ponašanja i bacaju čovjeka u prvotno stanje. »Ich« područje se razara pa su nagoni slobodni, tj. »oslobođeni« od bilo kakvih spona i ograda.

Takva patološka opojenost u ovisnosti o drogi, koja je drogiranog bacila u »drugi svijet«, u svijet »snova«, jasno je da ne pogoduje upoznavanju sebe, izgrađivanju sebe, pa imao netko i najljepšu i najzamamniju viziju svoga djetinjstva. Tako, budući da drogirani stalno živi u alibiju — drugdje, a ne u realnom svijetu i u svojoj realnoj situaciji, on zapravo živi ispod razine mogućnosti, on stalno sve više gubi osjećaj za ono realno što može, jer on smatra da više uopće ništa ne može niti će ikada moći.

Preokupacije onog koji se dao na trošenje droge jest trajno sve veća želja za drogom. Postao je silno ovisan. On je nastoji pošto-poto nabaviti pa se zato, nema li novaca, odaje kriminalu samo da bi stekao potreban novac. On želi stalno povećavati dozu. On je psihički i fizički trajno ovisan o djelovanju droge. Naravno, razorno djeluje i na sebe i na okolinu, društvo. Drogirani je toliko usmjeren prema samome sebi (*introspekcija*) da zaboravlja vanjski svijet. Stalno se povećava gubitak sposobnosti za razlikovanje normalnog stanja od abnormalnosti ili opojnog. On je pasivan prema bitnim zadacima, kako smo već naglasili. U njemu osjetljivost raste do abnormalnosti, često postaje hipohondar. Strah i tjeskoba uvijek se povećavaju, makar uzeo i manju količinu droge. Svaki je daljnji razvoj (intelektualni, afektivni, religiozni, kulturni) zakočen.'*

Velika je opasnost nakon puberteta da se počne uzimati droga, premda ima slučajeva već i sa 13 i 12 godina. U tu manu redovito upa-

Isto, 195 – 196.

Isto, 196 – 197.

Isto, 198 – 200.

daju inteligentniji, ali psihički labilni, ugroženi, neurotični, ljudi koji trebaju snagu izvana kako bi smogli jakosti da svladaju pritisak što ga doživljavaju: time se, kako smo vidjeli, žele izvući iz depresije, ili se prepustiti apatiji. U drugu upadaju umjetnici, intelektualci, studenti, osobito studenti psihologije, koji traže pustolovine u doživljajima duše. Sve je više mladih koji dolaze u konflikt s roditeljima: takvi počinju pušiti hašiš, kasnije idu dalje. Mladež u pubertetu koja u sebi doživljava sukob nutarnjeg i vanjskog svijeta: u školi primaju samo znanja o vanjskom svijetu, »pop-idoli« za njih znače protukulturu, pa ih rado slijede. Može se reći da su korisnici droge uglavnom neurotski tipovi. Paul Kielholz, psihijatar iz Bazela, ustanovio je da je 52"/o (od 550 anketiranih) iz razorenih obitelji; 72"/o iz teških stanja konflikta i opozicije s roditeljima; 56"/o imalo je produljen i neuredan pubertet; a tek 26"/o bilo je »neupadljivih«, tj. onih za koje se ne može sa sigurnošću utvrditi razlog.*^ Može se, prema tome, reći da ipak posve zdrav i normalan čovjek neće posegnuti za drogom. Onaj koji za njom poseže uvijek je donekle »prikraćen« ili »udaren«, »osakaćen«.

Mi kršćani, kako je rečeno na početku ovog članka, imamo Isusa Krista. On je rješenje svih ljudskih bijeda. Onome tko nije kršćanin i tko nema vjere, to se čini jeftino i plitko. Kršćanima, kako je naglasio Ivan Pavao II., Krist je Istina, Put, Život — prema evanđelju sv. Ivana (Iv. 6, 14). Ovaj psihološki vakuum — tu strašnu prazninu koju današnji, osobito mladi čovjek doživljava, nitko nije kadar ispuniti, osim Isusa Krista. Ništa horizontalno, ništa svjetovno, ništa izvanjsko, ništa jeftino. Čovjek je rođen za Boga. Sve mu se to događa zato što je napustio Boga. Utjelovljeni Bog — Isus Krist čeka, kuca, traži, želi ozdraviti i osloboditi sve izgubljeno; on je jedini moćan, jer ne dolazi izvana nego iznutra preobražava milošću, toplinom ljubavi i darovima Duha Svetoga (usp. Lk 15).

Socijalni vakuum

Drugi osnovni motiv posezanja za drogom, prema utvrđenim istraživanjima stručnjaka, jest »nepotpuna i nezadovoljavajuća društvena struktura«, kaže Ivan Pavao II. I nastavlja: »Bez sumnje je to vrlo važan dokaz, ali dosta težak i složen. De facto smo svjedoci toga kako se u svim krajevima rasprostranjuje i ukorijenjuje tzv. 'laički moral', koji gotovo posve prekida s objektivnim moralom, takozvanim 'naravnim' te s objavljenim moralom Evanđelja. Ne želimo osuditi društvo, ali moramo

* Isto, 201—207. Usp. B. HSRING, *Liberi e fedeli in Cristo. Teologia morale per preti e laici* — 3, ed. Paoline, Roma 1981, str. 96: »Danas je problem zauzeo takve proporcije da sili medicinu i sve komponente društva, osobito zakonodavce i upravljače, da istraže mnogostruke i međusobno sklopljene uzroke tog društvenog zla pa da zacrtaju program sprečavanja i liječenja, koji bi vodio računa o svim vidicima.«

konstatirati da toliki nedostaci u strukturi društva, kao nezaposlenost, nedostatak stanova, socijalna nepravda, političko laktaštvo, internacionalna nestabilnost, nespремnost za bračni život, te zakoni o abortusu i rastavi braka, fatalno uzrokuju osjećaj nepovjerenja i pritiska, što se katkad može izraziti i u zastrašujuće negativnim iskustvima.«¹

Nema sumnje, često najveća odgovornost pada na samo društvo: na one koji nisu uspjeli dati odgoj koji bi uspostavio uistinu ljudsku zajednicu s odgovarajućim društvenim uvjetima. Ta se zla snažno osjećaju u potrošačkom društvu, kakvo je ovo naše, i u kulturi u kojoj »posjedovati« i »trošiti« znači više negoli »biti« i »voljeti«, kojoj je egoistički prohtjev vlastite realizacije samoga sebe svjesno ili nesvjesno *Leitmotiv*. Problem počinje u obitelji kad djeca nisu primljena kao Božji dar, kad ih roditelji i odgajatelji, umjesto da im pruže i osiguraju autentičnu pravu ljubav i toplinu, samo zatrpavaju »stvarima«: brdima novih igračaka — što u djeci guši kreativnost, mnoštvom odijela, slatkiša itd. U takvoj situaciji djeca nemaju nikakve mogućnosti da shvate i da cijene jednostavan stil života te da uživaju u zdravim odnosima punim ljubavi. Njihov je odgoj utemeljen na nadoknadama i kažnjavanju. Oni nisu motivirani da se odreknu suvišnih stvari radi toga da budu oslobođeni za druge, da budu slobodni odgovoriti na vlastite unutrašnje više potrebe duha i srca.*

Nismo li opazili da se u posljednjem desetljeću pojavilo toliko toga protivnog do sada postojećem? Drukčijeg su tipa časopisi, osobito, ilustrirani, drukčijeg je tipa književnost (ona je više seksualizirana i agresivnija negoli prije), drukčiji su stripovi i krimići, drukčiji su filmovi, drukčije su glazba i umjetnost... U mladima se pojavilo nešto što je uzdrvalo ustajalu civilizaciju, ovu civilizaciju koja je gomilanjem naoružanja na putu uništenja čovjeka, a potrošačkim mentalitetom i propagandom na putu uništenja ljudskog čovjeka. Sjetimo se dugokosih idola — (Beatlesa, Rolling Stonesa i tolikih drugih!). Sjetimo se hipija svih vrsta, o kojima su milijuni mladih bili ovisni kao o svojim idolima! Sve je to vrlo često ili čak stalno u vezi s drogom. A to su i tisak i radio i TV svjesno donosili i tako među mladima propagirali drogu. Danas među mladima raste agresivnost — pod utjecajem heroína. Nisu više »bezopasni«, kako se mislilo. Agresivnost nerijetko poprima oblike terorizma. I zato takva mladež odlično služi u rukama drugih kao sredstvo manipulacije."

¹ IVAN PAVAO IL, *nav. dj.*, (usp. bilj. 1), str. 68.

* B. MARING, *nav. dj.*, (usp. bilj. 12), str. 96—98; usp. G. WURZBACHER, »Chancen und Gefährdungen der Persönlichkeitsentwicklung in einer industriellen Gesellschaft«, u *Drogen und Rauschmittelmißbrauch: Bedingungen — Vorbeugung — Behandlung*. Heft 17 der Schriftenreihe zum Problem der Suchtgefahren. Hrsg. von der Deutschen Hauptstelle gegen die Suchtgefahren, Hoheneck Vrl., Hamm/Westfl., 1972, Str. 10—22; F. BSCHOR, *Das Drogenproblem im Blick auf individuelle und gesellschaftliche Bedingungen*, isto, str. 63—70; K. H. GEMMER, *Die nationale und internationale Situation des illegalen Rauschgifthandels*, isto, str. 124—131.

" W. SCHMIDBAUER — J. v. SCHEIDT, *nav. dj.*, (usp. bilj. 8), str. 180—189.

Pribjegavanje je drogi, dakle, reakcija na taj mnogostruki današnji socijalni vakuum. Mladi žele pobjeći od takvog društva, žele ga negirati. Jasno, oni na taj način bježe i od samih sebe, od stvarnosti, od odgovornosti; oni bježe u *otudnost*, u svijet snova, u nestvarni svijet kakav se legitimira u časopisima, novinama, književnosti, posredovanjem sredstava priopćavanja općenito, u umjetnosti, osobito u glazbi — koja je nerijetko patološki izraz onoga što se u srcu mladog razočaranog čovjeka danas događa.

Što, dakle, učiniti da se ta društvena praznina ispuni, da se društvo promijeni? Kako, naime, promijeniti to društvo pa da mladi zbog njega ne odbacuju vlastitu osobnost i njene normalne odnose, nego da je prihvate, dozive, svjesno izgrađuju, da budu spremni ponovno otkriti svoj identitet čovjeka, da svoj unutrašnji svijet srca i duha dalje ne izopačuju, da shvate što je u skladu s dostojanstvom čovjeka ukoliko je društveno biće? Kako sve to postići? Kako navesti školu da učini ono svoje pozitivno? Kako uvjeriti roditelje da je na njima složena dužnost da u prvom redu djeci vlastitim primjerom pokazuju ljubav i toplinu doma, radost ognjišta, vrijednost obiteljskog života, bogatstvo ljudske ličnosti koja se ima razvijati i cvasti u ozračju uzajamnosti i prihvaćanja u ljubavi: roditelji — djeca, djeca — roditelji?

Činjenica je da danas mladi biološki dozrijevaju vrlo rano: sve je pomaknuto za dvije do tri godine unaprijed. Oni vrlo rano prestaju željeti i težiti za onim što žele i za čim teže roditelji. Posezanje za drogom uvijek je znak da mlad čovjek ima problema koji se ne smiju mišići, o kojima roditelji i te kako moraju voditi računa i pomoći svojoj djeci. Posezanje za drogom uvijek je znak da mladi nisu kadri probleme riješiti sami, naprotiv, da ih počinju rješavati krivo. Znak je da nemaju čovjeka koji bi im pružio ruku, poput don Picchia, kojeg smo na početku spomenuli. Stariji i stari žive svoj svijet, mladima često neshvatljiv — osobito kad se gledaju strukture, neautentičnosti, farizejstvo itd. toga svijeta starih — zato mladima neprihvatljiv. Mostovi između tih generacija često nisu ponovno sagrađeni: srušili su ih uragan i silina događaja; mladi na jednoj, a stari na drugoj obali. Što da se čini?

Doduše, u društvenom kontekstu nitko se ne osjeća savršeno, jer je taj kontekst za svakog pojedinca nužno takav da uvjetuje, da ograničava, sputava, zahtijeva... I, naravno, mlad čovjek prisiljen je ulaziti u te strukture: već u vrtiću, posebno u školi i u dnevnom boravku, u društvu starijih itd. Mlad se čovjek ili pasivno uklapa, a to je rezignacija, ili mora »probijati« barijere, smještati se, snalaziti se sam kako zna i može, mora sebi pronaći prijatelje i istomišljenike, inače se doživljava sam, katkad jezovito sam usred milijunskog mnoštva, unutar golemog solitera s bezbroj stanovnika, unutar velikog fakulteta ili brojnog razreda srednje škole. Zapravo, na »najotvoreniji« tipovi; dakle, ni jedan čovjek u potpunosti ne ostvaruje ravnotežu između svoje osob-

ne originalnosti i društvenog pritiska koji stvarno uvijek postoji. A ako tipovi nisu tako otvoreni? Ako je pritisak veći i snažniji? Zapravo nema optimalnog ostvarenja ravnoteže između pojedinca i društva. Stoga su shvaćanje i prihvaćanje stanovite neravnoteže i određenog izvanjskog pritiska društva nužni uvjeti za to da bi ljudi uz mogli međusobno preživjeti i da bi bilo izbjegnuto posvemašnje otuđenje pojedinaca i grupa, osobito onih slabijih, labilnijih — kojih je sve više. Odakle takvima snaga? Ako ga društvo ne prihvaća, a vidjeli smo da ga ne prihvaća, mlad se čovjek nužno uvlači u sebe, još se više blokira u svoju individualnu patnju i trpljenje, u vakuum u kojem doživljava nesmisao svega, nesmisao koji želi nadvladati umjetnim sredstvima misleći da će ta sredstva izvući i njegovu psihu iz tog unutrašnjeg bezizlaznog položaja.

Čini se da je upravo takva društvena potreba koju zadovoljava droga. I zato alternativa za drogu jest podešavanje i promjena društvenih struktura koje bi imale biti takve da budu kadre zadovoljiti. Samo to bi značilo, gledano sociološki, odvratiti mlade od uzimanja droge. Općenito se smatra da mladi ljudi posežu za drogom ukoliko je ona *nadomjestak* za životnu ozbiljnost. Ostaje, naime, alternativa: *ili — ili*, tj. ili se uklopiti u postojeće strukture društva (a upravo te i takve strukture mladi ne prihvaćaju), ili pobjeći u svoj lažni svijet. Droga je, dakle, bijeg od ozbiljnog društveno-ekonomsko-političkog angažmana, kakav sadašnje društvo stvarno od njih traži. U toj se točki dotiču protivnosti: s jedne strane mladež napuštena i prepuštena ulici (bez obitelji, iz razrovanih obitelji, bez topline i ljubavi od bilo koga), s druge je strane mladež iz najbogatijih obitelji, ali, sigurno, i ne iz obitelji u kojima vlada ljubav i uzajamnost koja bi nosila. Jedni su, dakle, bez odgovornosti jer nemaju ništa, drugi su bez odgovornosti jer posjeduju previše i nizašto se više ne moraju brinuti.

Pošto bi društvo pokazalo ozbiljna nastojanja da se promijeni u svojoj strukturi, ne bi li tada ozbiljna društvena terapija drogiranih bila u tome da ih potom mudro nastoji *uklopiti* u kulturni, društveni, politički i religiozni život? Takvi se ne smiju preopteretiti jer su u psihi i dalje labilni, nisu kadri nositi mnoge i preteške zadatke i angažmane. Treba ih naprotiv, postupno i oslobađajuće uvoditi u rad i dužnosti. Oni nisu jaki za bilo kakvu prenapregnutost. Traži se, dakle, društvo koje će takvim odbačenima i otuđenima dati prostora »za disanje«, za zauzimanje sukladno njihovim sposobnostima. Društvo treba da bude spremno da zbog njih na neki način bude »diskriminirano« samo da bi ih uz moglo uklopiti: njihovo zauzimanje društvo ne bi smjelo stavljati u pitanje i gledati ga s nepovjerenjem, nego ga razumjeti i prikladno voditi: nepovjerenje, nagli preveliki zahtjevi i sL, takve će ponovno frustrirati i još jednom u njima ubiti želju za ugradnjom i normalnim sudjelovanjem. Upravo rafinirani načini da se utope u općenitost ovakvog shvaćanja društva ili da na lijep način budu odstranjeni da im bude

dopušteno da vječno »studiraju«, da vječno budu nezaposleni .. .) u takvima guše svaki polet. Takvo gušenje poleta ponovno tjera mlade u narkomaniju ili u kontestatorstvo, koje može poprimiti i zločinačke oblike.

Tako danas u zapadnom svijetu imamo tolike mlade koji se biološki ubijaju, psihički razaraju i moralno propadaju. Na tom tlu stvaraju se podzemne terorističke organizacije. Stoga, da bi se uzmogla ispravno izmjeriti dubina društvene krivnje za taj vakuum, treba imati pred očima da odnos »droga« — »angažman« u društvu funkcionira u *dva pravca*, koja smo već malo prije naznačili. Točno je da je droga često kćerka neangažmana u društvu, ali je također točno da je neangažman sin droge. Zato je borba protiv droge, ukoliko je svedena na represivne mjere, osuđena na propast. Takva, naime, borba ne pogađa uzroke droge, one potrebe koje se nastoje lažno zadovoljiti drogom. A čini se da naše zapadno društvo ima jedinu šansu u tome da se protiv droge bori represivnim mjerama. Razlog: da bi pogodilo uzroke u njihovu korijenu, trebalo bi da ono najprije stavi u pitanje samo sebe.*

Bilo kako bilo, Ivan Pavao II. upozorava: »Prvi i glavni zadatak svakog društvenog tijela i svake države jest: *poštivanje i ljubav za čovjeka!* Ono što je sv. Ivan pisao prvim kršćanima vrijedi i danas: 'Bog nam je dao život vječni; i taj je život u Sinu njegovu. Tko ima Sina, ima život; tko nema Sina Božjega, nema života' (1 Iv 5, 11).«

Religiozni vakuum

Prije no što iznesemo jedan ili drugi značajan studijski primjer, podsjetimo se da u ovakvoj civilizaciji kakva jest, ono unutrašnje čovjekovo, najdublje, najsvetije, što tvori samu srž bića sve više dolazi u pozadinu, sve više blijedi. Možemo reći da se religiozni vakuum sve glasnije javlja i zahvaća sve šire razmjere. Klima materijalizma, kult stroja i produkta, kontekst nereda i dezorijentacije u tom trenutku raskršća povijesti kad se čovjek više ne osjeća siguran za egzistenciju dok prijetnja razaranja lebdi nad glavom kao Damoklov mač, sve to stvara gole-

* H. CHIAVACCI, *Morale della vita fisica*, EDB, Bologna 1976, 97—105, ovdje 103—105; L. ROSSI (a cura di), *La droga, aspetti medici e morali*, ed. O.A.R.I., Varese 1972[^], osobito njegov članak pod naslovom »La droga e la società disumana«, str. 81—94; u istom djelu: A. MASSONE, *Gli aspetti psico-sociali delle tossicomanie*, str. 29—51; M. JOJIĆ—MILENKOVIĆ, »Ličnost i narkomanija«, u AA.VV. *Narkomanije mladih*, Bigz-Kultura, Beograd 1971, 119—136; M. ANTONIJEVIĆ, *Socijalno-kulturni aspekti narkomanije*, ondje, 137—146; G. VARENNE, *L'abuso delle droghe*, ed. Paoline, 1974, osobito 441 si.; L. ROSSI, »Droga« u L. ROSSI — A. VALSECCHI (a cura di), *Dizionario enciclopedico di teologia morale*, ed. Paoline, Roma 1976*, str. 286—293; ID., ondje u *Supplemento* opet pod naslovom »Droga«, str. 1317—1322.

* IVAN PAVAO II., *nav. dj.*, (usp. bilj. 1), str. 68.

me teškoće mladom čovjeku da iz zavrzlane izađe na ispravan put. Dama nas poznajemo dinamizam života i njime vladamo, ali više ne znamo što bismo učinili sa samim životom, kakav bismo mu smisao utisnuli? Ili točnije, ne znamo u nutrini čovjekova bića otkriti Smisao, upoznati Smisao i predati se Smislu. A. W. Frankl naglasio je da čovjek ne može živjeti bez Smisla!

U prijašnje doba različiti su se dinamizmi života rješavali asketizmom. Danas se dinamizmi žele osloboditi drogom. Ima učitelja koji smatraju da je to put. Orijentalist i protagonist droge Rudolf Gelpke ističe da su doživljaji pod utjecajem droge jednaki religioznim doživljajima uzrokovanim asketizmom, molitvom, produblivanjem, meditacijom: »Više sam puta s pomoću različitih droga postigao takvo stanje svijesti za koje sam uvjeren da se može nazvati kao ono u mistika 'biti izvan sebe', biti 'sjedinen', ili bar dolazi posve blizu tog stanja.«¹⁰ A Hans Joachim Bochnik veli da su droge danas uporište, mogućnost uživanja kao što je to u vrijeme ranog industrijskog društva bio alkohol. Osim toga, kaže on, u današnje vrijeme kad je autoritet uništen i kad vlada totalna dezorijentiranost, hašiš predstavlja kratki iluzorni doživljaj pravog oblika drugarstva, doživljaj sigurnosti i zaštite.¹¹

Iako su ove izjave daleko od istine, kako ćemo kasnije utvrditi, ipak je značajno slijedeće: kad se analiziraju uvjetovanosti egzistencijalne narkomanije, postaje jasno da one izviru iz sličnih dinamizama kakvi se očituju u rastu religioznosti. To nipošto ne znači da se religiozni fenomeni na bilo koji način imaju izjednačiti s fenomenima droge: takva bi tvrdnja bila stanovit oblik pogrdbe Boga i borbe protiv Duha Svetoga. Pribjegavanje drogi uvijek je *nadomjestak* (surogat) nečega što u nutrini nedostaje, čega u srcu nema a trebalo bi da bude i ne bi smjelo nedostajati. Posezanje za tim surogatom samo je znak da čovjek želi prijeći, preskočiti granice krute svakidašnjice, da traži svoju sigurnost na dubljim razinama bića, da želi uživati u estetskom osjećaju lijepoga, da nastoji potvrditi svoju kreativnost, da ima silnu potrebu da komunicira s transcendentnim, s nadmaterijalnim i nadrazumskim, da, sa samim misterijem.

Osim patoloških slučajeva, utjecanje drogi da bi se proizveli religiozni doživljaji postaje to više prinuda što je dublje ukorijenjen osjećaj vakuuma iz kojeg izvire. Čovjek se želi osloboditi te praznine i on se okreće na različite strane: nije čudno ako pogriješi, ako miljkazi nisu jasni kad se doživljava totalno osamljen i napušten. To prevladavanje praznine u duši, što bi trebalo da bude najautentičnije postignuće ljudske slobode otkupljene i spašene u čvrstom zajedništvu s Kristom Gospodinom i koje bi trebalo da tvori plod najzrelije čovjekove odgo-

¹⁰ W. SCHMIDBAUER — J. v. SCHEIDT, *nav. dj.*, (usp. bilj. 8), str. 193—194.

¹¹ Isto. 207.

vornosti, ostavljeno je prijevarnoj zamami narkomanije. Radi se o teškoj stranputici. Na taj način taj vakuum — prazan prostor u čovjeku, koji je nastao nedostatkom interiorizacije (svladavanja, molitve, meditacije, duhovnog čitanja, studija Biblije...) i nedostatkom vjerske prakse (sakramentalnog života, euharistijskog zajedništva) — završava time da postaje »plodno tlo«, neobrađena zemlja na kojoj uspijeva težnja, pa za tim i teška ovisnost o drogi. U tom nam smislu droga nalaže da mi kršćani nanovo ispitamo svoju kršćansku viziju života, svoje religiozne prakse i vrijednosti, ne zato da bismo svemu tome što je autentično kršćansko umanjili težinu i spasenjsku nosivost, nego da bismo dopustili da se iz toga rodi snažna odluka da sami sebe popravimo i da bolje utječemo na druge koji nas promatraju i kritički sude, pa da učinkovitije spašavamo tog čovjeka u njegovim najkorjenitijim aspiracijama. Tada će on rado potražiti putove za svoju interiorizaciju u našoj obnovljenoj aktualnoj crkvenoj zajednici.

A sada, da bismo mogli bolje ocijeniti taj religiozni vakuum i nastojanje da se on drogom prevlada, poslušajmo neke odsječke iz reportaže Suzane Labin, kako nam je u svojoj knjizi donosi Gaston Varenne, stručnjak za narkomaniju.² Knjiga je pisana na francuskom 1971. Prevedena je na talijanski 1974. Događaji su iz doba buma hipija. Suzana Labin opisuje jednu »crkvu drogiranih« u zapadnom Hollywoodu: »Da se ukloni kontroli policije, jedan hipi došao je na ideju da ustanovi 'crkvu'. Radi se o butiku s podzemnim ulazom. U vitrini sjaji veliki Krist na križu. Pokraj su različiti kojekakvi prozelitski natpisi. Danju je ta čudna crkva zatvorena. Otvara se od devet navečer do jutro... Kakav prizor... Gomila hipija s bradama i dugim kosama — svi leže po podu. U kutu sale neki diletant lupa po klaviru. Nikad ne prestaje. Po zidovima perverzne crtarije s različitim natpisima. Usred crkve pribor za jelo i golemi križ nacrtan crnom bojom. Iznad i sa strane križa ispruženi u promiskuitetu po dvoje ili troje... Sve je u tajanstvenoj polutami. I sve se to događa pokraj križa, jer ovi kažu da 'ljubav' u svim svojim oblicima ne može vrijeđati Krista, koji je 'ljubav' i 'utjelovljenje' ujedno. Ovdje se 'ljubi' kod križa da se bolje mogne 'služiti' Spasitelju. Uostalom, ne radi se o izoliranom slučaju. Na stablu hipijevaca procvale su mnoge takve 'crkve' u kojima su se odvajali vrlo čudni obredi... Barokni kultovi u kojima se moli u stanju halucinacije, gdje se posvećuje stavljajući na jezik pilulu droge LSD umjesto hostije, gdje se adorira seks... Takvih je 'crkava' u SAD ustanovljeno stotine, na osnovi droge LSD i transcendentnog erotizma.«²

Nakon tog negativnog vidika, udimo u neobičnu povijest dvaju hipija. Sažimamo je iz izvještaja Spartaca Lucarinija, koji je studirajući

² G. VARENNE, *nav. dj.*, <usp. bilj. 16> (franc. orig. *L'abus des drames*, Ed. Ch. Dessart, Bruxelles 1971), str. 442—445.
Isto, 444—445.

hipije i drogirane, i sam neko vrijeme živio među njima.'- Povijest je vrlo znakovita i daje nadu, oduševljava. Jednome je ime Claude i ima 22 godine, plavu kosu, raspucane ruke, sve crne i žuljave od teškog rada. Drugi je Joël, manji i mršaviji, nježniji, i zato na rukama ima manje žuljeva.

»Obojica ste bili hipiji. Što je zapravo bilo u začetku vašeg hipijevskog iskustva?

— Bila je droga, odvrati Claude. Slučajno sam počeo, neke večeri u društvu s prijateljima. Imao sam 17 godina i bio sam u krizi. Desio sam se u nekoj sobi gdje su bili skupljeni oko jedne svijeće, a jedan je od njih priređivao cigarete od droge. Pušio sam i ja, i, eto, tako je počelo. Pokušao sam, zatim je nastala »utrka za užitkom«, kako bi rekao moj prijatelj Joël. Otišao sam u Englesku. Posjećivao sam noćni klub, upoznao sam neke prodavače droge i nastavio sam pušiti. Ušao sam u Francusku i ondje sam se susreo s ljudima koji su si uštrcavali injekcije heroina i amfetamina. Dao sam prednost amfetaminu i došao sam do očaja. Svaka tri sata spremala bi se injekcija. Ostajali smo po dva do tri dana bez hrane i spavanja, svi u istoj sobi, navučenih zastora na prozore, pri upaljenom svijetlu i prigušenoj muzici. Zatim smo se rušili totalno skršeni oko desetak sati. Nakon toga počinjalo se iznova .

— Kako ste nabavljali svu tu robu?

— Među nama je bio jedan tip polugangster, sin tvorničara topova. Uvijek je imao novaca i on bi se brinuo da čitava skupina ima drogu. No, nakon dva mjeseca bio sam »do daske« uništen u toj sobi, ležao sam potpuno prazan. Shvatio sam, ne uspijem li sada iz nje izaći, to više neću uspjeti. Bojao sam se. Da smognem snage da izađem, vratio sam se hašišu i utekao sam se drogi LSD. Upravo tih dana u mojim se rukama našla knjiga indijske duhovnosti. To je bio prvi tračak nade: nazirao sam da Bog egzistira. Stoga sam odlučio zaputiti se prema Indiji. Htjedoh živjeti ondje, živjeti tu duhovnost s poniranjem koje mi je davao LSD, i živjeti je upravo ondje, u Indiji. Raskinuo sam sa svojim ambijentom i počeo iskustvo hipija. Ali nisam imao sredstava za put. Mislio sam nakupiti radeći kao ličilac, ali sam bio bez snage i brzo sam padao. Povjrovao sam da nikad neću uspjeti izaći van. Na sreću, stigla mi je iznenadna baština od tri tisuće franaka. Trista sam stavio u torbu, ostalo u banku, i pošao sam. I tako sam se našao u hipijevskom svijetu, u posve novom svijetu mladih koji su se vukli cestama da traže i nadu nešto, a što, ni sami nisu znali; nešto apsolutno. Gotovo svi su imali golemu žed za Bogom i tražili su ga uvjereni da će ga naći u drogi i u tehnikama joge. To su bili mladi ljudi koji su gorbili od potrebe za ljubavlju, puni želje

S. LUCARINI, *Dossier sulla droga*. Città nuova, Roma 1970. Knjiga je pisana na temelju mnogostrukog proučavanja droge u vezi s najrazličitijim pokretima mladih koji su se bili pojavili prošlih godina (*freaks, heatniks, hippies*) te na temelju vlastitih iskustava i doživljaja s njima.

za boljim svijetom, mladi koji su odbacivali kompromise, tabue, rušili barijere.

Ono što je bitno za zajednicu hipija, bez obzira na to iz kojeg naroda došli, jest bratstvo među svima. U isto sam se vrijeme sučelio s vjermom Indijaca, jednostavnog svijeta, koji je zaista živio za Boga, bilo da se radilo o hindusima ili o muslimanima, i ne samo u obredima nego i u svagdašnjem životu. Svi hipiji koji su naslućivali Boga, kao ja, nastavljali su ga tražiti u kontaktu s Indijcima .. .«-*

Ovdje Claude pripovijeda kako se već u Parizu bio susreo s prijateljem Joëlom, pa Joëlu daje da preuzme riječ:

»I moja je povijest u vezi s drogom, reče Joël, ali s tom razlikom što se na nju nisam bacio radi užitka kao Claude, nego zbog potrebe za istinom, apsolutnom istinom. I ja sam počeo pušiti hašiš sa 17 godina, s hašiša sam prešao na amfetamin i različite farmaceutske proizvode: osobito na jedan koji se prodaje da se izliječi angina. Naravno, ja i moja skupina uzimali smo ih u najvišim, pretjeranim dozama miješajući pomalo sve zajedno. To je bila roba za usta, za vene, za šmrkanje; bili smo uvjereni da dolazimo do spoznaje istine. Kad sam okušao i LSD, napustio sam sve, osim hašiša. S LSD-om sam i ja upao u pokret hipija i indijsku duhovnost, a tako i moji prijatelji. Odlučili smo da se zajedno »uspne do Boga«. Ali kako? Da izađemo iz bijede društva i da se nađemo u prirodi. I tako, uspeli smo se na neku planinu i ondje smo bili ustanovili zajednicu . . . Ali kad ondje više nije bilo droge, sve je propalo . . .

Droga mi je pomogla da sam dobio svijest i potrebu za Bogom (vidi se, kad smo na dnu provalije. Bog se služi i sredstvima s dna da nas privuče dobru), ali Bog kakvog mi je pružala droga LSD bio je Bog majmunskog oponašanja.«^^

Ovdje opet počinje pričati Claude.

»U dan kad sam bio upoznao Joëla, ostadosmo u Parizu. Svi smo mi imali brade i vrlo dugu kosu i oblačili smo se na indijski način; on se, naprotiv, oblačio na evropski način i bio je bez brade. To me iznenadilo. Očito da mu se nešto dogodilo. Približio sam mu se, razgovarali smo dulje ili kraće, ali uvijek o Bogu, i Joël mi je rekao za nekoga monaha u Švicarskoj. Pošli smo zajedno da ga posjetimo. Tek što stigismo do tog samostana, ondje sam našao tako lijepu zajednicu, tako čist zrak i tako dubok odnos među monasima, te sam počeo shvaćati Crkvu. Zatim se vratismo u Pariz. Isti odnos, isto ozračje i veliko jedinstvo u autentičnom duhu bratstva susreli smo i među nekim laicima iz pokreta fokolarina. Među hipijima zajednicu je tvorila droga. U toj kršćanskoj zajednici to sigurno nije bila droga, već ljubav, ona prava ljubav Evanđelja. Tada

23 Isto, 241 – 242.

" Isto, 242.

sam shvatio da je pokret hipija Kjepi cvijet, ali od papira. Krist je bio pravi cvijet, živi, i zaslužio je također moje zauzimanje, moj rad da bi mogao rasti. Definitivno sam se odrekao droge.

Ima nekoliko mjeseci da smo Joël i ja ovdje u Vandei. Ustajemo u 6 i pol, a idemo u krevet što je moguće ranije. Ujutro malo meditiramo, popodne nešto čitamo... Radimo od 8 do 13, te od 14,30 do 19 sati. Uzgajamo povrće. Teško je. Pogledajte mi ruke. Ali mi se odlično osjećamo. To nas pročišćava, jača nam volju, smiruje fizičke snage i daje nam psihičku ravnotežu koja je bila otišla u komadiće. Odlična terapija. O, nije sve jednostavno, znajte. Ja sam malo agresivan, Joël je malo hirovit. Odnosi s drugim radnicima nisu uvijek laki. A još i sad pojavljuje se napast da se uteknemo nekadašnjim uspomenama, a javlja se i nova napast, da kažemo: nadamo se da ćemo odavde brzo otići, jer je odviše teško. Ali mi smo otkrili novi svijet i to je za nas važno — to je život — koji obnavljamo svakog dana trenutak za trenutkom, pa stajalo nas što mu drago.

Ne ulazimo u definiciju hipija. Očito je da se radi o pokretu iluzionista na osnovi droge, o pokretu protiv rata, nasilja, rasne diskriminacije, materijalizma i puritanizma. Očito je da je taj pokret zapao u teška zastranjenja budući da droga ne može biti neki solidan temelj na kojem bi se moglo pozitivno graditi. Ne ulazimo ni u pitanje prolaznosti pokreta hipija, njegova zalaza i nestanka s pozornice. »Ubija« nas činjenica da je droga još tu, da njena potrošnja raste, da mnogi za njom posežu kao za nadomjestkom ili sredstvom da se domognu religioznog iskustva, kao pripomoći prema unutrašnjem »mističkom« putu, kao nečemu što je kadro čovjeka dovesti s druge strane barijere ovog prolaznog, konačnog i naravnog iskustva, dovesti ga prema apsolutnom svjetlu (i tami), prema transcendentnom svijetu, napokon, prema zadovoljavajućem susretu s Bogom.

Već sada, nakon iznesenih primjera, jasno je da moralni subjekt ili ljudska osoba sposobna za svjesne i odgovorne čine mora biti bitno psihički zdrava da bi uzmogla voditi normalan život čovjeka, normalan život vjernika bilo koje religije. Naprotiv, pri uzimanju droge radi se o razaranju ličnosti, o ruševinama osobe koja je »otišla u komadiće«, kako reče Claude. Očito je također i to što treba da mislimo o tzv. »ritualnom« ili »religioznom« uzimanju droge, koje su neki narodi i kulturni krugovi prakticirali u nadi da ona pomaže zajedništvu s misterijem. A među modernim narkomanima, zna se koliku je ulogu odigrala ta želja za dovinućem do misterija, ta religiozna tjeskoba. Pomislimo na neke polunormalne ili nezdrave skupine religioznih narkomana u Americi (koje su završile samoubojstvima ili masovnim biranjem smrti) u kojima je droga bila »Božji kruh«, kako su je nazivali, a seks sredstvo kulta. Taj je pokret izrazio svoj kontestatorski karakter bijegom iz naše »civilizacije strojeva«

prema još neotkrivenim duhovnim predjelima nadsvijeta, gdje se čovjekova Iskonska i neiscrpiva težnja za religioznim i božanskim može još pronaći u nekom umjetnom iskustvu koje bi imalo voditi do Boga.

Ne želimo osporiti vrijednost i iskrenost takvih motivacija, osobito mladih, kao kod malo prije citiranog Joëla. To je samo znak da se fenomen droge ne može simplicistički svesti na jednostavnu diverzantsku igru ili kukavno »traženje užitka«, kako je to ispočetka činio Claude, a s njim i tisuće. Jasno je, s druge strane, droga nije i ne može biti adekvatno sredstvo da zadovolji tu elementarnu tjeskobu za autentično religioznim iskustvima. Naprotiv, točno je ono što je kršćanska misao imala kroz vjekove, a droga današnjih mladih to potvrđuje: nepovjerenje prema bilo kakvom obliku mistike ili kontemplacije na osnovi narkomanije, te na osnovi bilo koje teorije koja se ne bi odrazila u konkretnoj aktivnoj ljubavi prema čovjeku (u karitasu).

Uostalom, traženje je Boga plemenit, svjestan i odgovoran odgovor na Božji poziv upravljen čovjekovoj savjesti. A tamo gdje nema slobodne odluke za taj odgovor, nema ni milosti, tako su govorili već stari teolozi. Moglo bi se ovdje postaviti pitanje: ne bi li bar u iznimnim slučajevima, kad u nekom čovjeku provaljuju kompleksi, prisile, kojekakve krizne situacije, pribjegavanje narkomaniji moglo tvoriti neku pedagogiju da se privuku Bogu? Ta nisu li upravo tim, naoko apsurdnim putem, do Boga došli Claude i njegov prijatelj Joël? Bog ima načina. Svakako, to nije običan, normalan put. Uostalom, kakav god bio odgovor na postavljeno pitanje, on ne može narušiti osnovno uvjerenje da samo *osobno slobodno zauzimanje u zaista punoj odgovornosti* otvara put religioznom iskustvu i susretu s Bogom kao darom čovjeku. To je očito iz Clauđova i Joëlova primjera. Osobno je zauzimanje temelj: i kad su se drogirali — spremnost da izađu iz one skupine u kojoj se umiralo od droge; i kad su nazrijevali Boga — spremnost da ga dalje traže; i kad su se morali definitivno odreći droge; i kad su sebi nametnuli ozbiljnu disciplinu života da ponovo postanu ljudi... Očito je, *bolestan subjekt* ne može pravo susresti Boga: ovdje mislimo »subjekt u stanju razaranja«, subjekt »stimuliran umjetnim sredstvima«, kao što je droga: takvi pokušaji nikad ne mogu dovesti do autentičnog religioznog života.

Zanimljivo je u tom vidu svratiti pažnju na kršćansku Euharistiju. U njoj nema ništa magično, ništa ezoterično. Znakovi Kristove prisutnosti običan su kruh i obično vino: svakidašnja čovjekova hrana. A u onoga koji želi u njoj sudjelovati traži se svjestan i slobodan čin vjere. Euharistija nije ni sterilno traženje s pomoću neke »kontemplacije« ili »transcendentalne meditacije«. Ona je, naprotiv, dar ljubavi i poziv na ljubav. Ako igdje na svijetu imamo nešto što ljude sjedinjuje, tada je to euharistijski Krist Gospodin među nama. On je došao na ideju da čovjeku, da ljudima pruži vlastito tijelo i krv kako bi imali život u izobilju: »Ja dođoh da život imaju, u izobilju da ga imaju« (Iv 10, 10).

Mladi koji se utječu drogi redovito su gladni ljubavi, kako smo vidjeli iz svjedočanstava. »Zapravo, čitav moderni svijet, kaže Ivan Pavao II., ima skrajnu potrebu za prijateljstvom, za razumijevanjem, za ljubavlju, za konkretnim dokazima ljubavi. Nosite, dakle, ustrajno i s osjećajem svoju ljubav, djela ljubavi, svoju pomoć! Ljubav je ona koja spašava i otvara put istini! Uvijek više razumijemo da mlad čovjek, zahvaćen otrovnim željama za drogom, ima bitnu potrebu da se doživi ljubljeno i shvaćeno da bude spašeno, da ponovno pronađe normalan put na kome nalazi život u perspektivi vječnosti. Ali, iznad svega, budite nosioci i svjedoci ljubavi i Božjeg milosrđa, milosrđa prijatelja koji nikad ne izdaje i uvijek nastavlja ljubiti i čekati u nadi punoj povjerenja. Kako *m* istinite i dirljive riječi koje je u posljednjoj bolesti napisala sv. Mala Terezija: 'Da, osjećam: kad bih na savjesti imala sve grijeha koji se samo mogu počinuti, jednako bih se bacila u Isusov naručaj, srcem slomljenim od kakanja, jer znam koliko on voli rasipnog sina koji mu se vraća' (Ms. C). Predragi! Eto vašeg zadatka i vašeg predanja: nosite pouzdanje i ljubav! «2 «

Te riječi Papa je rekao u Castel Gandolfu 1980. mladima koji su se odrekli droge i sada opet žive svoj normalan život. Te riječi upravio je svima koji se u svijetu bore protiv droge, a predstavljao ih je don Picchi kao nadstojnik »Talijanskog centra solidarnosti«. Te riječi Papa kaže i svima nama: nositi i širiti pouzdanje i ljubav, napose prema onima koji su zbog mnogostrukog vakuuma u srcu — psihološkog, socijalnog i religioznog — posezali za drogom. Bez pouzdanja i ljubavi, bez topline srca i razumijevanja, taj mnogostruki vakuum u njima postaje egzistencijalan, beznadan.

RAUSCHGIFTEXPLOSION — SYMPTOM DES VERFALLS

Im vorliegenden Artikel will der Verfasser seine Leser darauf hinweisen, dass der rauschgiftsüchtige junge Mensch nicht hoffnungslos verloren ist sondern gesunden kann, vor allem bewegt von übernatürlichen religiösen Motiven und besonders von der Person Jesu Christi.

Der ganze Artikel wurde geschrieben in der Stimmung der Unzufriedenheit der heutigen Jugend mit dem Bestehenden und im Suchen nach etwas Besserem. Um das einprägsamer erleben zu lassen, schildert der Verfasser das dreifache Vakuum im Herzen eines jungen Menschen von heute und sieht darin eigentlich drei Hauptursachen, warum man nach dem Rauschgift greift.

Sehr stark ist das *psychologische Vakuum* bei den Jugendlichen des sog. »dritten Typs«, die jener Verfremdung, die ihnen von der heutigen Gesellschaft auferlegt wird, nicht gewachsen sind, während zwei andere vom Autor gezeichnete Typen gegen das Rauschgift nicht so anfällig sind. Sehr verbreitet sind jene psychischen Ursachen, die eine unerträgliche Einsamkeit hervorrufen und zum Rauschgift drängen.

Das *soziale Vakuum* ist der zweite Grund der Drogenabhängigkeit. Nach der Analyse der heutigen Gesellschaft, welche den Menschen von seinem Kindesalter an und durch die ganze Zeit der Ausbildung hindurch auf vielfältige Weise entfremdet, stellt sich die Frage: Auf welche Weise soll man der Gesellschaft beibringen, damit sie be- greift, wie es notwendig ist, einige Strukturen zu ändern, um wieder eine normale und gesunde Umwelt auch für die junge Generation zu werden.

Das schwerwiegendste ist vielleicht das *religiöse Vakuum*. Was man früher einmal durch Askese erreichte, versucht man jetzt mit Rauschgift zu lösen und das geschieht in erster Linie deswegen, weil die Menschen nicht auf etwas Besseres hingewiesen werden. Das Drogeneinnehmen verursacht manchmal perverses religiöses Verhalten, aber manchmal führt es nach schweren Abweichungen zu echten Konversionen. Eine Gotteserfahrung kann man jedoch nicht durch künstliche Mittel erzeugen sondern im persönlichen verantwortungsvollen Einsatz gewinnen.

Der Verfasser hat in seinen Artikel viele Gedanken vom Papst Johannes Paul II. und seine optimistischen Richtlinien, die er am 9. August 1980 in einer Ansprache an Exrauschgiftsüchtige und Rauschgiftgegner gerichtet hatte, hineingewoben mit vielen optimistischen Perspektiven auf eine Gesundung der Süchtigen.